

Vergaderjaar 2021–2022

35 925 V

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2022

Nr. 8

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 25 oktober 2021

In antwoord op uw verzoek namens de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken om een brief over de ontwikkelingen rond AUKUS (trilateraal veiligheidspact tussen Australië, het VK en de VS) en het standpunt van de regering en de Europese Unie daarover, kan ik u, mede namens de Minister van Defensie, het volgende mededelen.

Het AUKUS-partnerschap

Op 15 september jl. kondigden de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Australië een trilateraal veiligheidspartnerschap AUKUS aan, met als doel het bijdragen aan duurzame vrede en stabiliteit in de Indo-Pacific regio.

In een verklaring spraken de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Australië de intentie uit voor een diepere integratie van elkaars veiligheids- en defensie gerelateerde wetenschap, technologie, industriële bases en toeleveringsketens. In het bijzonder willen zij de trilaterale samenwerking op een reeks veiligheids- en defensiecapaciteiten verdiepen, onder meer door samen geavanceerde technologieën, waaronder cybercapaciteiten, kunstmatige intelligentie, kwantumtechnologieën en onderzeese capaciteiten, te ontwikkelen en met elkaar te delen.

Een eerste concreet resultaat van AUKUS is dat de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk Australië zullen ondersteunen bij het verwerven van nucleair aangedreven onderzeeboten voor de Royal Australian Navy. De komende 18 maanden zullen de drie landen de specifieke invulling van het voorgenomen nucleaire onderzeebotenproject – onder andere personeel, opleidingsvereisten, productietijdlijnen, kosten, waarborgen en non-proliferatiemaatregelen, nucleair rentmeesterschap en veiligheid en het volledig naleven van verplichtingen onder het Non-Proliferatieverdrag

(NPV), – nader uitwerken, in samenspraak met het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie (IAEA).

Standpunt Nederlandse regering

Stabiliteit en veiligheid in de Indo-Pacific zijn ook in het Nederlands en Europese belang. In dat kader heeft Nederland begrip voor het feit dat landen behoefte hebben om strategische partnerschappen te vormen om de uitdagingen in de Indo-Pacific regio aan te gaan. De spanningen in de Indo-Pacific zijn de afgelopen jaren sterk toegenomen. De veiligheidscontext in Indo-Pacific verandert snel, onder meer door de toenemende politieke en militaire invloed van China. Met de samenwerking versterken de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Australië hun strategische (veiligheids)netwerk in de Indo-Pacific. Het laat zien hoe deze landen hun veiligheidsrelaties vormgeven in functie van geopolitieke concurrentie in Azië en het onderstreept het belang dat zij hechten aan het behouden van een vrije en open Indo-Pacific regio.

Als gevolg van AUKUS heeft Australië een overeenkomst voor de levering van conventionele onderzeeboten door de Franse scheepsbouwer Naval Group opgezegd. Nederland begrijpt dat Frankrijk daar ontstemd over is en heeft dit ook zo aangegeven in bilaterale gesprekken en bij besprekingen in EU- en NAVO-verband. Nederland hecht te allen tijde aan consultaties tussen bondgenoten en partners. In dat kader is het positief dat de presidenten Macron en Biden elkaar in de week na de AUKUS-aankondiging hebben gesproken en dat er sindsdien stappen zijn gezet om de relatie te verstevigen en vertrouwen te herstellen. De Nederlandse inzet is er tevens op gericht de eenheid binnen de NAVO te bewaren en om te waarborgen dat het momentum voor diepere EU-VS samenwerking n.a.v. de EU-VS Top van afgelopen juni behouden blijft. Daarom verwelkomt Nederland ook de gezamenlijke verklaring die Frankrijk en de Verenigde Staten overeengekomen zijn. Deze verklaring biedt ook goede handvatten voor het streven naar een Europese Unie die op veiligheids- en defensiegebied een grotere rol kan spelen en voor meer samenwerking in de Indo-Pacific. Europa, de Verenigde Staten en onze partners in de Indo-Pacific regio, waaronder Australië, hebben gedeelde strategische belangen en uitdagingen. Alleen door samen te werken kunnen de uitdagingen het hoofd geboden worden. Het is belangrijk dat Europa, de Verenigde Staten en gelijkgezinde landen in Azië elkaar daarin blijven vinden. Om die reden vindt ook in NAVO-kader een dialoog plaats met een aantal Aziatische partners. Het ligt in de rede dat ook vanuit de Europese Unie samenwerking op veiligheidsgebied met Aziatische partners wordt verkend en versterkt om de strategische betrokkenheid van Europa nader vorm te geven.

Dat is ook het uitgangspunt van de beleidsnotitie «Indo-Pacific: een leidraad voor versterking van de Nederlandse en EU-samenwerking met partners in Azië»¹ die u in november 2020 is toegegaan. Op basis van deze notitie heeft Nederland zich met Duitsland en Frankrijk ingezet te komen tot een EU-strategie voor samenwerking met de Indo-Pacific regio. Deze strategie, «The EU Strategy in the Indo-Pacific»², is op 16 september jl. gepresenteerd in een gezamenlijke Mededeling van de Hoge Vertegenwoordiger en de Europese Commissie. Het BNC fiche over de Nederlandse positie ten aanzien van deze mededeling is de Kamer op 15 oktober jl. toegegaan. Hiermee is voldaan aan uw verzoek namens de

¹ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2241

² https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/104126/joint-communication-indo-pacific_en

vaste commissie voor Buitenlandse Zaken om dit fiche voorafgaand aan het commissiedebat over China aan de Kamer toe te zenden

De Nederlandse en EU-inzet in de Indo-Pacific is overigens breder dan de samenwerking waarin het AUKUS-pact voorziet. Het is gericht op samenwerking met landen in de regio op terreinen zoals economie en handel, digitalisering en cyber, klimaat en bevordering van de internationale rechtsorde. Het is inclusief en niet gericht tegen een land.

Op 16 september jl. heeft het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie (IAEA) aangegeven dat ze in nauw contact staat met Australië, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten over de onderdelen van het AUKUS-pact die raken aan de internationaal geldende non-proliferatie normen, waar het non-proliferatieverdrag de hoeksteen van is. Hierbij heeft het IAEA – als onafhankelijke internationale nucleaire toezichthouder – ook aangegeven te kijken naar de verhouding tussen het AUKUS-pact en de bestaande waarborgovereenkomsten van deze landen met het Agentschap. In een verklaring stelt Australië gecommitteerd te zijn aan het naleven van de hoogste normen voor waarborgen, transparantie, verificatie en accountancy maatregelen om de non-proliferatie, veiligheid en beveiliging van nucleair materiaal en technologie te waarborgen. Australië stelt zich te blijven inzetten voor het nakomen van zijn verplichtingen als niet-kernwapenstaat onder het IAEA. Nederland hecht grote waarde aan het behoud van dit regime en steunt de inzet van de IAEA in dezen. Het NPV blijft voor Nederland en de Europese Unie de hoeksteen van de internationale ontwapeningsarchitectuur.

Standpunt EU

Het Nederlandse standpunt sluit nauw aan bij dat van de EU. In de Raad Buitenlandse Zaken op 20 september jl. (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2408) hebben vrijwel alle lidstaten begrip geuit voor de Franse positie. Tegelijkertijd werd ook benadrukt dat de trans-Atlantische relaties en EU-VS samenwerking van groot belang zijn en blijven gezien de gezamenlijke belangen en uitdagingen. Verder hebben meerdere lidstaten, waaronder Nederland, zich uitgesproken voor een Europese Unie die beter in staat moet worden gesteld om op het terrein van veiligheid en defensie een grotere rol te spelen met als doel de trans-Atlantische relatie te versterken. Deze punten zijn ook aan de orde gekomen tijdens het bezoek van de Hoge Vertegenwoordiger Borrell aan Washington op 14 en 15 oktober jl. Voorts werden er tijdens het bezoek van de Hoge Vertegenwoordiger EU-VS consultaties over de Indo-Pacific gelanceerd, met als doel de trans-Atlantische samenwerking en gezamenlijke inzet in deze regio te intensiveren.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H.P.M. Knapen